

№236. Автобіографічний лист для видавництва «Вік»

1 грудня 1902 р.

18.IX.902. Чернігів

[...] Окрім того, що я тепер нездужаю і мушу готуватися до земських зборів, затримав я відповідь ще й з тої причини, що довго думав, як мені Вас задовольнити. Про життя своє я міг би написати або дуже багато, або зовсім мало. Коли подати дати, що зазначають моменти зверхнього життя, життя, мушу признатися, доволі одноманітного, - Ви, може, скажете, що цього мало і це не цікаве. На автобіографію ж, яка б змалювала Вам картину іншого порядку, з'ясувала еволюцію думок, поглядів, літературного смаку і т.і., - я тепер не спроможуся, хоч розумію, що такий матеріал був би взагалі цікавим. От через те й доводиться писати таке, що ні Вас ані кого задовольнити напевне не зможе. Постараюся, проте, доповнити біографічні звістки, надруковані у «Віку».

Родився я 5 вересня 1864 року у г. Вінниці, Подольськ, губ., в родині небагатого урядовця. Дитячі літа мої пройшли дуже щасливо; первак – я був улюблеником сім'ї, особливо матір'ю, од якої я дістав психічну організацію, чутку і вражливу, ми були у великій приязні, і власне їй завдячую я нахил до всього гарного та любов і розуміння природи. Дома у нас, хоч любили все українське (рід мій ведеться од давніх українських бояр), проте мова була російська, і я, хоч чув од челяді українську мову, говорив лише по-російськи. Занедужавши на дев'ятому році на запалення в легенях, я у гарячці почав говорити по-українськи, чим немало здивував

батьків. Потому, коли я видужав, часті розмови про цей факт розбудили в мені інтерес до українського слова, і вже 9-10 літ – пам'ятаю, я складав українські пісні на взірць народних. Взагалі – любов до літератури у мене розвинулась доволі рано, бо вже на 12 році я писав велику повість з фінського життя (по-російськи, правда). На 13 році я випадково дістав кілька томів «Основи» і оповідання Марка Вовчка, а потому «Кобзар» уже безповоротно направили мене на свідомий український шлях. Саме в той час сім'ї моїї довелось жити в селі (в Могилівськ[ім] повіті, на Подолі) – і там я ще більше зміцнив свою любов до всього українського. З деяких причин, більше незалежних од мене, я не міг скінчити середньої школи, хоч, маючи замір дістатись на університет, систематично доповнив свою освіту. Доля судила інакше, і, прикований до місця, не маючи права нікуди виїздити, я мусив прожити кілька літ у м. Вінниці. Відтак батько помер і на моїх руках опинилася уся сім'я. Лекціями я мусив кілька літ заробляти шматок хліба. До 1892 року я ніде не служив, хоч приймав (коли вже можна було) участь у вінницькому громадському житті, яко гласний од города. Року 1892 я почав службу в Одеській філоксерній комісії і до 1895 р., коли я перейшов на таку ж посаду у Крим, проживав у Бессарабії, спочатку в центрі, коло Кишинева і Оргеєва, а потому в південних повітах по Пруту і Дунаю. Ці краї дали мені дуже багато вражінь, і я з приємністю згадую час своєї служби на філоксері, хоч довелось пережити і багато гіркого. (Див. моє оповід[ання] «Для загального добра»). Тяжка недуга змусила мене кинути посаду в «Министерстве земледелия», і 1897 р. я

переїхав до Чернігова, але з причин, знов таки незалежних од мене, мусив виїхати звідти до Житомира, де кілька місяців вів видання газети «Волынь» і працював у редакції і тільки в 1898 р. міг назад повернутися до Чернігова на посаду в земстві (губернськ[ому]). Тепер займаю посаду статистика в Черн[ігівському] губ[ернському] земстві.

Хоча я рано почав пробувати сили на полі літератури, проте вперше почав друкуватися у «Дзвінку» 1890 р. 15 квітня, де поміщено вірш «Наша хатка». З того часу, особливо після того, як я побував у Галичині (того ж року), я почав працювати у «Дзвінку», «Правді», «Бібліотеці для молоді», «Буковині», «Житті і Слові», «Зорі», «Київ[ській] Стар[ине]». В Галичині вийшло 2 томики оповідань, про які згадано у «Віку», і тепер друкується 3-й – «Поєдинок», з яким раджу Вам познайомитися, він вийде коло нового року, а може і перед різдвом (там є нові оповідання).

На вироблення мого літературного смаку мали вплив найбільше письменники європейські (Золя, Стріндберг, Андре Гарборг, Кнут Гамсун, Від, А. Шніцлер, Верга і др.).

На літературному полі мені пощастило: все, що я написав (а я пишу, правда, мало і рідко), надруковано або друкується, і нічого ще досі не пішло до коша, хоч брак літерат[урної] критики і моє вічне незадоволення з того, що я написав, дають мені немало прикрих хвилин і сумнівів.

В роботі найприємніше мені обдумування. Поді у мене все виходить незвичайно яскраво, я багато переживаю, бачу,

відчуваю, мене часто трясє пропасниця творчості, але на папір попадає заледве 10 частина того, що маю в думках, все виходить блідим і не задовольняє мене. Починаю писати тоді, як все обдумаю. Пишу на аркушиках поштового паперу щільно, не буде більше 3-4 сторін в день (вечір), потому виправляю лиш мову червоним чорнилом – і робота готова. Тепер особливо починаю цікавитись психологічними темами.

Не знаю, що писати Вам далі. Звісно, я міг би написати цілу повість життя, але цей шлях дуже далеко завів би, я і так боюся, що подав Вам багато зайвого і вже напевне не цікавого.

Простіть, що ця заміточка вийшла така нескладна, пишу і не маю часу навіть перечитати, бо тепер у мене кожна хвилина дорога, сила роботи у мене перед зем[ським] зібранням.

[...]